

Energieffektivisering och kulturvården

- Solceller på kulturhistoriskt värdefulla byggnader

Melina Malafry, Juridiska institutionen, Stockholms universitet

Motivering

Energi- och klimatmålen:

Energieffektivisering – 50 % – 2030

Förnybar energi i elsystemet –100% –2040

Kulturvärden *ska* skyddas! (*MB/PBL/KML*)

13 kap 8 § PBL – *förvanskningförbudet*- sätter ofta stop för åtgärder för klimatet
(energieffektivisering)

Varför solceller?

Frågor – generellt och case studie

- Hur beaktas avvägning mellan energieffektivisering och kulturvärden i PBL/KML?
- Hur skyddas kulturvärden inom detaljplan (förvanskning genom solceller)?
- Hur skyddas kulturvärden utom detaljplan (förvanskning genom solceller)?
- Hur skyddas kulturvärden enligt kulturmiljölagen (KLM), specifikt vad gäller kyrkominnen (förvanskning genom solceller)?

HYPOTES: Skyddet starkare i PBL för särskilt värdefulla byggnader än för kyrkominnen i KML (när det handlar om installation av solceller)

Kan energiomställningen ske utan att kulturvärden går förlorade?

Hur beaktas energieffektivisering i PBL?

Krav på byggnader – teknikst krav 8 kap. 4 § PBL

– p. 6 energihushållning och värmeisolering

Renovering av befintliga byggnader – om “särskilt värdefulla”?

8 kap. 13 § (förvanskningförbudet), 17 § (varsamhetskravet)

Avvägning mellan enskilda och allmänna intressen 2:1 PBL

”Vid prövningen av frågor enligt denna lag ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen”

Renoveringsåtgärder för klimatet, t.ex fönsterbyte, installation av solceller

= enskilt intresse?

Hur hanteras installation av solceller, rättsligt?

När krävs bygglov?

HR: “väsentlig förändring” – krävs bygglov enligt 9 kap. 2 § första stycket 3 c

Men solceller undantagna – **9 kap. 3 c § PBL**

”Trots 2 § första stycket 3 c krävs det inte bygglov för att på en byggnad montera solcellspaneler och solfångare som följer byggnadens form även om byggnadens yttre utseende påverkas avsevärt.

Första stycket gäller inte om

1. kommunen enligt 8 § första stycket 9 har bestämt att åtgärden kräver bygglov,
2. åtgärden vidtas på en byggnad eller inom ett bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 §, eller
3. åtgärden vidtas inom eller i anslutning till sådana områden som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken.

Lag (2018:1324).”

Vad är en ”särskilt värdefull” byggnad?

Förvanskningsförbudet

8 kap 13 § PBL

” En byggnad som är **särskilt värdefull** från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Första stycket ska tillämpas också på

1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,
3. allmänna platser, och
4. **bebyggelseområden.**

MÖD 2017:60- Fasadändring på Uppsala terminalbyggnad

Vad är en förvanskning?

Boverkets byggregler (2011:6 – 1:2212)

”Vid prövning av om en åtgärd medför en förvanskning bör det klarläggas om åtgärden förändrar byggnadens **karaktärsdrag** eller skadar någon av de egenskaper som sammantaget ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden.”

T.ex. Fönsterbyte

P 169-15 – byte från spröjsade till ospröjsade – stred mot 8 kap 17 §

MÖD 2019:25 – ej förvanskning

Är en installation av solceller en förvanskning?

Installation av solceller i detaljplanelagt område (PBL)

Rättsfall- MMD Nacka

- Dom den 17 December 2018 i mål nr P 2410-18 – bygglov nekades – utgjorde förvanskning (ej PT MÖD)
- Dom den 18 december 2019 i mål nr P 8071-19
- Dom den 16 december 2019 i mål nr P 4921-19 – bygglov beviljades (överklagades ej) – jfr “panelerna kommer att placeras ovanpå takpannorna, dvs. de är lätt avtagbara och då återgår taket till sin ursprungliga utformning.”
 - Strider mot bestämmelsens syfte
 - OBS. Ej prövat av MÖD

Solceller kan vara en förvanskning beroende på hur/var den installeras – bedömning fall till fall

Solceller på kyrkor (skyddade enligt kulturmiljölagen)

Tillståndsplikt – 4 kap. 3 § och 2 § kulturmiljölagen (KML)

Kyrkobyggnader och kyrkotomter ska ”vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.”

Fläckebo – RÅ 2007:75. Klargör att krävs tillstånd för installation av solceller.

Tillstånd nekades – ekonomiska intressen beaktades men inte miljöintressen

Stugun – ej förvanskning – syftet miljöskäl bl.a.

- Även PBL-mål – bygglov beviljades- ej någon permanent skada eller förändring

Virke kyrka – miljöskäl och ideologiska skäl – ej förvanskning

OBS. Ej prövat i högre instans – om miljö/klimatskäl har bäring

Hur tillgodoses skyddet för “särskilt värdefull” byggnad/bebyggelse utanför detaljplan?

8 kap 13 § PBL gäller överallt! – jfr 2 kap 6 § PBL, sista stycket:

”vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.”

Men endast bygglov (kontroll i förhand) om inom detaljplan

--> **tillsyn** enda instrumentet att tillförsäkra skyddet – problem

Lösning – anmälan? Jfr PBF 6 kap. 5 §

SLUTSATSER

- Ej utrymme att beakta miljö/klimat aspekter som allmänt intresse inom ramen för bygglovsprövningen (se dock 9 kap. 30 § PBL) – endast enskilt intresse enligt 2 kap 1 § PBL. KML? Ej prövats av högre instans Finns *teoretiskt* utrymme att ange skäl i kulturmiljölagen – om ekonomisk försvarbart – ok med solceller.
- I PBL är rättsläget oklart men utifrån bestämmelsens lydelse och syfte torde det vara svårare att få anlägga solceller på en “särskilt värdefull” byggnad enligt PBL än enligt KML. MMDs tolkning i P 4129-19 strider mot bestämmelsens syfte.
- Energiomställningen kan ske utan att kulturvärden går förlorade!

Tack för att ni lyssnade!

Frågor? Kommentarer? Förslag på fortsatta studier?

